

Modeli (kulturne) zgodovine

Prvotni namen pričujočega razdelka je bila predstavitev odmevnejših izvirnih prispevkov s področja široke historiografske oz. filozofske razprave o pretekli in bodoči usodi historične interpretacije. O preteklih in bodočih metodoloških in teoretskih premikih, brez strogo omejenega koncepta. Skupni naslov – »Modeli kulturne zgodovine« – je nastal šele po tem, ko smo ob dokončnem pregledu izbora besedil, ki imajo ob svoji teoretski moči tudi široko informativno vrednost, zaslugili nekaj skupnih potez. Pravzaprav je izraz koncept pretiran, prej bi lahko govorili o nakazovanju določne(ih) smeri razvoja historiografske in filozofske razprave, ki po mnenju nekaterih vidnejših avtorjev (Peter Burke, Roger Chartier, Lynn Hunt, Patricia O'Brien, Natalie Davis ...) intenzivneje tematizirajo različice nove kulturne zgodovine.

Prevedeni so trije prispevki, dva izvirna teksta in razprava Hansa Kellnerja, ki pa je bila že objavljena v reviji *History and Theory*, t.j. osrednji reviji za teoretska vprašanja zgodovinopisja in filozofije zgodovine. Za prevod in natis Kellnerjevega teksta smo se odločili zato, ker nadvse ustreza obema že omenjenima kriterijema (strokovni vrednosti in informativnosti) in ker je avtor pred leti izdal knjigo¹, za katero mnogi menijo, da pomeni najpomembnejši prispevek na tem področju po izidu Whitove *Metahistory*

Kellner gleda na historični tekst kot na celoto zapletenih odnosov do realnosti. Zato njegova razprava ni pomembna samo za zgodovino in zgodovinopisje, temveč tudi za širši prispevek k retoriki humanističnih ved. Predvsem pa je pomembno njegovo opozarjanje na analizo historiografskega jezika. Kellner namreč ugotavlja, da običajni pogled na historiografske vire – t.j. na dokumente, iz katerih črpajo zgodovinske razprave – ignorira druge vire zgodovinarjeve vizije in sicer neizogibna pravila retorike in jezika. Diskontinuiteta dokumentacije, kontinuiteta časa, potreba po ustvarjanju podobe totalitete ... pa so vprašanja, ki jih je brez pregleda lingvističnih strategij, nemogoče reševati. Le-te namreč ne služijo le za ustvarjanje videza realnosti, temveč velikokrat predstavljajo realnost samo in zato niso le retorične figure. Kellnerjeva filozofija zgodovine glede na to ni pomembna le za teoretsko razpravo, ampak vpliva tudi na branje t.i. klasičnih zgodovinarskih tekstov – na Braudelovo trilogijo *Mediteranée*, Spenglerjev *Propad zahoda*, Micheletovo zgodovino Francije itd. ...

Članek Gabrielle M. Spiegel je bil v predelani obliki že objavljen v španskem zborniku *Historia a Debate* (1995), ki ga je uredil Carlos Barros, organizator mednarodne konference z istim naslovom.² Pričujoča navedba ni le odraz bibliografske doslednosti,

¹ Hans Kellner, *Language and Historical Representation. Getting the Story Crooked*, University of Wisconsin Press, Madison 1989.

² Konferenca je potekala med 7. in 11. julijem 1993 v španskem Santiagu de Compostela, na njej

temveč tudi opozorilo na publikacijo, v kateri je zbran največji del aktualne mednarodne razprave na temo sodobne teorije zgodovinopisja. Obenem pa je to tudi priložnost za opozorilo na drugo podobno in prav tako odmevno besedilo te avtorice. Mislimo na prispevek za znani britanski zgodovinski časopis *Past & Present*: »History and Postmodernism« (Št. 135), na katerega se sklicuje – med drugim – tudi Peter Burke v predzadnji številki Filozofskega vestnika. Najdemo pa jo tudi kot imaginativno sobesednico Rogerja Chartierja in mnogih drugih, še posebno kadar gre za vprašanja interpretacije francoske srednjeveške zgodovine. Svojo teoretsko razpravo pa Spieglova najpogosteje osredotoča na osnovne tradicionalne koncepte s katerimi so zgodovinarji skušali razumeti in predstaviti preteklost. Gre za vprašanja vzročnosti, sprememb, oblastnih nagibov, obstojnosti mnenj, socialne determiniranosti, objektivnosti in subjektivnosti itd.

Podobno kot že omenjenega Rogerja Chartierja, enega najprodornejših avtorjev zadnje annalovske generacije, generacije, ki sama sebe več ne vidi kot novo generacijo stare šole, temveč – s Chartierjem na čelu – tematizira nove smeri v interpretaciji zgodovine. Med drugim tudi kulturno zgodovino, ki se po njegovem mnenju ukvarja s preučevanjem reprezentacij, natančneje z vlogo in pomenom vrednotenja, izključitev, skratka z vsemi pretežno radikalnimi opredelitvami, ki najmočneje zarisujejo družbeno in pojmovno konfiguracijo določenega prostora v določenem obdobju.

Po Chartierjevem mnenju strukture socialnega sveta, podobno kot intelektualne in psihološke kategorije, niso objektivne danosti, temveč predvsem »zgodovinski produkti (političnih, družbenih, diskurzivnih) praktik, v zvezi s katerimi nastajajo tudi njihove podobe. Njih oblikovanje in razvrščanje pa je predmet kulturne zgodovine, ki se ne more izogniti temu, da vedno znova postavlja pod vprašaj zvezo med realno (iz sebe izhajajočo), ter iz nje interpretirajočo družbeno reprezentacijo«.³

Najbogatejše spoznanje nove kulturne zgodovine pa je gotovo upoštevanje različnosti posameznih kultur oz. »nasprotovanje stališču, da bi se ljudje (»mi«) morali samo ali pa v glavnem zanimati za to, kar je njihovo (»naše«).«⁴ Skratka, da ne gre le za učenje o tujih kulturah, kot bi dejal Borut Telban, temveč tudi za poznavanje dejanskih odnosov in dejavnosti med posamezniki in večjimi skupinami. V slednjem je obenem zasidrano prepričanje, da ne moremo evropskega zgodovinskega koncepta aplicirati na ljudi, ki s tovrstnim konceptom nimajo nič skupnega.

Oto Luthar

pa so sodelovali tudi takšni avtorji kot Lawrence Stone, Perry Anderson, Alain Gerreau, John H. Eliot, André Burguere, Peter Burke, Robert Darton in drugi, svoj tekst pa je prispeval tudi Jacques Le Goff, ki se zaradi bolezni konference ni mogel udeležiti.

³ Roger Chartier, *Die unvollendete Vergangenheit. Geschichte und die Macht der Weltauslegung*, Fischer, Frankfurt/M 1992.

⁴ Borut Telban, »Belci niso bili bogovi«, Delo 9.9.1995, str.39.